

בעזה שיי"ת

דף התמצית

פסחים מדרג כ"א עד כ"ד

תמצית מה שלמדנו במסגרת תורתך שעשועי
פרשת בחוקותי תשע"ד לפ"ק

שיעור השבוע במדבר

יום א' מס' פסחים דף כה

יום ב' מס' פסחים דף כו

יום ג' מס' פסחים דף כז

יום ד' מס' פסחים דף כח

יום ה' מס' פסחים דף כט

מסגרת תורתך שעשועי
ועתה נחנה יום ויום
התאחדות אברכים
ש"י קהל יטב לב ר' סאטמאר
תשע"ד

כשאסור באכילה אי אסור בהנאה

חזק"י - חמץ בפסח אסור בהנאה דכ"י לא יאכל [בצירי] דהיינו לא יהא בו היתר לאכילה [וסתם הנאות באה לידי אכילה].

ר' אבהו - אף בכל מקום דכ"י לא יאכל^א או לא תאכל, או לא יאכל - איסור הנאה במשמע, עד שפרט לך הכי דמותר, כמו דפרט בנבילה.

דתניא בנבילה - לא תאכלו כל נבילה לגר^ב וגו' תתנה ואכלה או מכר לנכרי - דלר"מ הכוונה לגר תתנה ואכלה או מכור, וכן תתנה ואכלה או מכר לנכרי, ומאי דכ"י דנתינה לגר קודם למכירה לנכרי.

ולר' יהודה - תתנה לגר, ומכור לנכרי, דלכך כ' או, דלאשמעינן דנתינה לגר קודם אינו צריך, דפשיטא כיון דאתה מצוה להחיותו ונכרי לא, נתינה לגר קודם.

בשלמא לר"מ מובן דברי ר' אבהו - דכיון דצריכין קרא דבנבילה מותר ליתן נבילה, משמע דבשאר איסורים אסור, אבל לר' יהודה דקרא קמ"ל דרך נתינה מותר בגר ומכירה לנכרי, מנא לר' דשאר איסורים אסור בהנאה?

דף כ"ב

נפקא לר' מלכלב תשליכון אותו - אותו^א אתה משליך לכלב, אבל שאר איסורין אין משליכין לכלב.

ור"מ - באה למעט דחולין דנשחטו בעזרה^ב [דאין מפורש בהן לאו] אסור בהנאה.

ור' יהודה - איסור הנאה^ב בחולין שנשחטו בעזרה אינו דאורייתא.

מתבין ר' יצחק נפחא - הרי גיד הנשה דכ"י לא יאכלו וגו', ותנן - שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו, מסני שמקומו ניכר [ולא ישלח ישראל], ומבואר דגיד מותר בהנאה?

ר' אבהו - דכשהותרה נבילה הותרה גם חלבה וגידה. ואע"ג דלמד"א אין בגידין נותן טעם, א"א לומר דנכלל בכלל נבילה?

מאן שמעית דסובר דאינו נותן טעם ר"ש, דסובר באוכל גיד הנשה מבהמה טמאה דפטור, וחולק אר' יהודה דסובר דחייב שתים, משום טמאה ומשום גיד הנשה, והוא סובר דגיד הנשה אסור בהנאה, דלא יאכל נכלל גם איסור הנאה וכו' אבהו.

והרי דם דכ"י בו לא תאכל וגו', ותנן דאלו ואלו [חטאת פנימיות וחיצונות מתערבין באמה, ומשם לנחל קדרון,

^אאבל לרבנן דהוא מהנקברים פשיטא דאסור ליהנות (תוס', ועי' בראשונים דנחלקו אי אסור מד"ת או מדרבנן).

^באבל אינו חייב כרת דכל אוכל אינו בכלל זה (תוס').

^גלגר תושב (רש"י).

^דועי' בתוס' דלכאורה לר"מ אשמעינן להקדים נתינה לגר, עיי"ש, ועי' ברש"י להלן כ"ב: ד"ה למאי הלכתא דא"נ דלר"מ קמ"ל להקדים נתינה לגר, ועי' באחרונים.

^הדאי לאו אותו הו"א דקמ"ל דאין הקב"ח מקפח שכר על ברי' (רש"י), ועי' בתוס'.

^ודאסור באכילה דכ"י כי ירחק מקום וזבחת ואכלת בריחוק מקום אתה אוכל ולא בקירוב מקום (רש"י).

^זרש"י, ועי' בתוס' דלגמרי אינו דאורייתא עיי"ש.

אימתי חמץ אסור בהנאה

כל שעה שמותר לאכול חמץ - מאכיל לבהמה ולחי ולעופות, ומוכר לנכרי.

עבר זמנו - אסור בהנאתו^א, ולא יסיק בו תנור וכירים.

ר' יהודה - אין ביעור חמץ אלא בשריפה.

חכמים - אף^ב מפרר וזורה לים.

לכאורה משמע במשנה, דבשעה דאינו אוכל אינו מאכיל, ולא כר' יהודה דלדבריו שעה ה' אסור לאכול ומותר להאכיל לבהמתו, דרק בשעה שש שורפין החמץ?

ואלא מאי כר"מ - א"כ ה' צ"ל כל שעה שאוכל מאכיל, ולא כל שעה דמותר לאכול, דמשמע דמייירי מב' אנשים?

רבה בר עולא - אתי כר"ג דבשעה ה' אסור בחולין ומותר בתרומה, וה"ק דכל שעה דמותר לאכול תרומה מותר להאכיל לבהמה.

טעם דצריך למיתנא בהמה וח' - דאי תנא בהמה דאי משיירא חזי לה, אבל ח' דמצנעה אפשר דאסור, ואי תני ח' כיון דמצנעה^ג, אבל בהמה דאינו מצנעה אפשר דאסור קמ"ל.

ומוכרו לנכרי [יש ג' שיטות בזה]

קמ"ל - לאפוקי מהאי דתניא דלבי"ש לא ימכור לנכרי חמצו עד שיועד בו דיכלה קודם פסח, ולב"ה כל שמותר לאכול מותר למכור, ולר' יהודה בן בתירה - כותח הבבלי וכן מיני כותח אסור למכור ל' יום קודם הפסח^ד.

ומותר בהנאה

מייירי דחרכו קודם זמנו, וקמ"ל כדרבא - דחרכו באש קודם זמנו^ה מותר בהנאה אף לאחר זמנו.

עבר זמנו אסור בהנאתו

קמ"ל דאף בשעות דרבנן אסור, וכדרב גידל בשם רב חייא בר יוסף בשם ר' יוחנן - דהמקדש משש שעות ולמעלה אף בחיטי קורדניתא אין חוששין לקדושין.

ולא יסיק בתנור וכירים

קמ"ל דלר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה אסור ליהנות בהדי דשורפו^ו.

^אואסור למכור, אבל אם מכר דמיו מותרין (תוס', אולם רש"י בע"ז נ"ד: ובחולין דף ד: דסובר דאסור, ועי' בתוס' שם בחולין ובראשונים בזה, ועי' בשו"ע סי' תמ"ג ונ"כ שם).

^בנחלקו האחרונים אי הכונה אף בשריפה, או רק במפרר לים ואסור בשריפה, עי' בסי' תמ"ה בב"ח ובמג"א סק"א שם, ואחרונים שם.

^גדאין לומר דהכונה דכל שעה שמותר לאכול מה"ת מותר להאכיל, דבשעה שש נמי מותר מה"ת (רש"י). ועי' בתוס' דאף דלמעשה מסקינן דלא כר' יהודה עיי"ש.

^דואינו עובר אבל יראה (רש"י), ועי' במהרש"ל דאבל ימצא עובר, וכדקאמר הגמ' לעיל דלכך תני ח', ועי' בתוס' דחולק עי"ז דאינו עובר ועיי"ש מה דפירשו בזה, ועי' בראשונים בזה, ואחרונים האריכו בזה בדין חמץ שאינו ידוע, ועי' בתוס' וראשונים דלכאורה סותר למה דתני לעיל דמה שמשיר מניח בצנעה עיי"ש.

^הדסובר כב"ש, ורק זה דאינו נאכל מהר אסור ל' יום קודם הפסח (רש"י, ותוס' פי' דסובר כב"ה עיי"ש).

^ושבטל טעמו ומראיתו (רש"י, ודייקו אחרונים [שפת אמת ועוד] דדי עד שנפסל מאכילת אדם, ועי' בתוס' דבעינן נפסל מאכילת כלב, ועי' בשו"ע תמ"ב ותמ"ג ונ"כ והדברים ארוכים).

ולכם בא לרבות כדתינא - דלת"ק מרבה **אילן הנטוע לרבים** [דהיינו לצורך רבים באמצע הדרך^נ], ולר' יהודה - בא למעט הנטוע לרבים.

טעמא דת"ק - דכ' ונטעתם דהיינו ליחיד [דאין דרך רבים לנטוע], וכ' לכם לרבות הנטוע לרבים.

טעמא דר"י - ונטעתם היינו אף לרבים, ולכם נמי לרבים משמע, ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט.

והרי **תרומה** דכ' בו לא יאכל קדש, ותנן מערבין לנוזר בין ולישראל בתרומה^ט, ומבואר דמותר בהנאה? רב פפא - שאני התם דכ' **תרומתכם** דשלכם תהא. וחזקי' - תרומתכם היינו דכל ישראל קאמר.

והרי **נוזר** דכ' בו לא יאכל וגו', ותנן דמערבין לנוזר בין?

מר זוטרא - שאני התם דכ' כל ימי **נוזר**^ז וגו' דהיינו שלו יהא.

רב אשי - **קדש יהי' גדל פרע** וגו' גידולו קדש ואין ד"א קדש.

ודחינן - דמידי אין דבר אחר כתיב!

והרי **חדש** דכ' בו לא תאכלו וגו' ותנן דקוצר לשחת ומאכיל לבהמתו [אף חיטין גמורין^כ]? רב שמעיא - דכ' **קצירכם** שלכם יהא.

ואידך קצירכם היינו דכל ישראל משמע.

והרי **שרצים** דכ' ב' לא יאכל [בצירי] ותנן דצידי חיות ועופות דנזדמנו להן מינין טמאין מותר למוכרן לנכרים?

דאני התם דכ' יהי' **לכם**, אבל לכתחילה אסור דכ' שם יהיו^כ.

ולחזקי' - לא יכתוב יאכל [במירין] ולא בעי לכם?

חזקי' - טעמא ידידי מהכא [דמהכא למד דלא יאכל היינו איסור הנאה מדאיצטריך לומר לכם].

והרי **חמץ** דכ' שם לא יאכל [בצירי] ותניא בשם ר' יוסי הגלילי דמותר בהנאה?

שאני התם דכ' לא יראך **לך**^כ וגו' - דדרשינן שלך יהא.

ואע"ג דדרשינן שלך אתה אי אתה רואה אבל אתה כרואה של אחרים, וכ' עוד לך - דדרשינן חד לנכרי שכבשתו, וחד שלא כבשתו?

ג' לך כ'.

ומכרין לגננין לזבל, ומועלין בו^ז, ומבואר דמותר בהנאה?

שאני דם דכ' בו **תשפכנו כמים**, דמה מים מותרין כמו"כ דם.

ומקשינן - אמאי לא נאמר דכמים המתנסכים ע"ג מזבח [דאסורין בהנאה כיון דקדשו בכלי שרת]? ואין לומר [כרב אבהו] דמים היינו רוב מים, דמי כ' רוב מים?

רב אשי - כמים **הנשפכין** ולא כהניסכין.

ואין לומר כמים הנשפכין לפני ע"ז - דשם נמי מיקרי ניסוך דכ' ישתו יין נסיכם.

ולחזקי' איתקש דם למים לאשמעינן - כדאמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן דדם קדשים אינו מכשיר, דכיון דאינו נשפך כמים.

והרי **אבר מן החי** דכ' בו לא תאכל וגו', ותניא בשם ר' נתן דלא יושיט כוס יין לנוזר ואבר מהחי לבני נח^ט, דכ' לפני עור לא תתן מכשול, ומבואר דלכלבים שרי?

שאני התם דאיתקש לדם דכ' רק חזק וגו' כי הדם הוא הנפש וגו'.

ולחזקי' איתקש לדם - דדם מן החי דהיינו **דם הקזה דהנפש יוצא בה**^ט, אסור באיסור דם.

והרי **שור הנסקל** דכ' בו ולא יאכל [בצירי], ותניא דלמידין מולא **יאכל** דאפילו אם שחטו לאחר גמ"ד אסור באכילה, ומבעל **השור נקי** למידין דאסור בהנאה, וכר' שמעון בן זומא דהוא כמו שאומר **יצא פלוני נקי מנכסיו**, ומבואר דאי לאו הפסוק הנ"ל הי' מותר בהנאה, וקשה גם על חזקי'?

ומתרגינן - דבעל השור נקי באה לרבות דגם עורו אסור בהנאה, דמלא יאכל אפשר דרק **בשרו אסור**.

ולהני תנאים דלמידין מנקי - דנקי **מחצי כופר, או דמי ולדות**, למדין דהנאת בשרו אסור דכ' **את בשרו**, אף הטפל לבשרו אסור.

ואידך - **את** לא דריש וכשמעון העמסוני, דמתחילה הי' דורש כל אתים, עד שהוא להפסוק **את** הי' אלקיך תירא, ואמר דכשם דקיבל שכר על הדרשה כמו"כ על הפרישה מדלרוש כל אתים, ולר"ע דרשינן שם לרבות ת"ח.

והרי **ערלה** דכ' ערלים לא יאכל [בצירי], ותניא דמלא יאכל הו"א דרק אכילה אסור.

והנאה, וצביעה, **והדלקה** דאסור למדין דכ' וערלתם ערלתו ערלים וגו', דכ' ג' פעמים ערלה לאסור כל ג' הנ"ל, ומבואר דאי לאו הריבוי הנ"ל מותר בהנאה?

דף כ"ג

שאני התם דכ' **לכם** ערלים, והו"א דהיינו דלכם יהא, קמ"ל דלא.

^נמשום הקדש (רש"י), ומדרבנן (תוס').

^טועי' בתוסי' דלכאורה כיון דמירי דשלהם הוא מהיכי למידין דאסור בהנאה עי"ש.

^זדהו"א דרק דם זביחה אסור דכ' שם וזבחת מבקרך וגו'. (רש"י, ועי"ש דיש ד' מיני דם הקזה ורק מה שהנפש יוצא בו חייב דהיינו כ"ז שמקלח). "עי' בתוסי' דאי אסור בהנאה אמאי צריך לרבות צביעה והדלקה עי"ש.

^נרש"י, ועי' בתוסי' דחולקים עי"ז.

^טדיכול לישאל עליהם (רש"י, ובגמ' שם מבואר דהטעם משום דחזי לאחריני, עי' בתוסי' כאן ומהרש"א וברעק"א ועוד, ועי"ע בתוסי' דלמד"א אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו אינו קשה ודו"ק, ועי' באחרונים).

^כועי' בתוסי' דלכאורה קשה לחזקי'.

^כרש"י, ועי' בתוסי' דמשחת אין ראוי דאפ"ל דכיון דאינו ראוי לאדם אינו אסור עי"ש.

^כאבל מותר לסחור בסוסים וחמורים כיון דלאו מידי דאכילה (תוסי' ועי"ש עוד).

^כתימה לחזקי' לא יכתוב יאכל ולא לכתוב לך (תוסי').

דכבר כ' בו והנה שורף^ל, תנהו לכל איסורין שבתורה דכ' בו איסור אכילה, ואם אינו צריך לאכילה^{לא} תנהו לענין הנאה והיינו חמץ בפסח ושור הנסקל, אולם אין שורפין אותם דכ' בקדש באש תשרף דרך בקדש שורפין.

ר' שמואל בר נחמני - הא בקדש באש תשרף למידין כר"ש - דאף פסולי קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים^כ דשורפין אותו בקדש?

א"ל - ר' יונתן רבך מהאי קרא למד- דכ' במילואים דאם יותר מבשר ושרפת הנותר באש לא יאכל וגו', דלא ת"ל לא יאכל דכבר כ' דשרפת, תנהו לשאר איסורין, וכיון דלא בעינן לאיסור אכילה, תנהו להנאה, אבל אין שורפין אותם דכ' ושרפת את הנותר, דדוקא נותר בשריפה.

ר' שמואל בר נחמני - הא בעינן לא יאכל ללמוד ממנו כר"א דכל בקדש פסול יש ל"ת על אכילתו?

אביי - לעולם מחטאת חיצונות למדין, ואיפוך- דלכתוב רק באש תשרף, ולא לא יאכל [דכיון דשורפין בודאי אינו אוכלין, ואיכא לאו דכל בקדש פסול יש לאו על אכילתו], ואם אינו לגופו, תנהו לשאר איסורין, ולהנאה, ואין שורפין אותו דרך נותר שורפין.

רב פפא - דילמא ליחד לאו באה, דמלא תאכל דלמדין דכל שבקדש פסול יש לאו על אכילתו הוא לאו שבכללות?

אלא - למדין מהכא, דכ' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף, שאין ת"ל לא יאכל דהא נפקא ממעשר הקל דאמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא, כש"כ בקדש החמור, ואע"ג דאין מזהירין מהדין - הכא הקישא^כ דכ' לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' הוקש הכל למעשר^כ, ואם אינו ענין לגופו תנהו לשאר איסורין, אבל אין שורפין דרך נותר שורפין.

רבינא לרב אשי - דילמא לעבור עליו בשני לאוין, כמו דאמר אביי דאם אכל פוטיתא לוקה ד', ואם אכל נמלה ה', וצרעה שש?

א"ל - כל היכא דאיכא למידרש דרשין, ולא מוקמינן ללאוי יתירי.

והבשר אשר יגע בכל טמא למה לי - לרבות עצים ולבונה דמטמא אע"פ דאינו אוכל [דהינו חיבת הקדש].
והבשר כל טהור יאכל בשר דסיפא למה לי - לרבות אמורין^כ דנטמאו, ואע"ג דלמידין טומאת אמורין מוהנפש אשר תאכל בשר וגו' אשר לה - התם מרבה בטומאת הגוף דהוא בכרת, והכא בטומאת אמורין דהוא בלאו.

ואידך - חד בשאור של נכרי, וחד בחמץ של נכרי, וצריכי [דמחמץ לא ילפי משום דראוי לאכילה, ומשאר לא ילפי דחימוצו קשה].

לימא כתנאי - וחלב נבלה יעשה לכל מלאכה - דיכול דרך מלאכת גבוה מותר [דחלב מותר לגבוה] אבל להדיות אסור ת"ל לכל מלאכה דמותרדברי ר' יוסי הגלילי, ולר"ע יכול דרך להדיוט טהור, אבל לקדשים לא טיהרו הכ' מטומאה ת"ל לכל.

מאי לאו בהא פליגי דלר' יוסי הגלילי לא תאכלו משמע אף איסור הנאה, א"כ כשמתיר נבילה מתיר נבלה להנאה, [ולא בא לענין טומאה], ולר"ע יאכל היינו רק איסור אכילה, והיתר למלאכה ע"כ באה לטומאה ולטהרה.

לא - דכו"ע תאכלו משמע אף הנאה, ור' יוסי הגלילי סובר כשהותר נבלה חלבה וגידה לא היתרה^כ, וא"כ בעינן קרא להחית נבילה להנאה, ולר"ע נכלל בהיתר נבילה אף חלבה וגידה^כ, וקרא באה לטומאה וטהרה.

ולר' יוסי הגלילי - האם נימא דגיד אסור?

אבע"א - אה"נ.

אבע"א מייתי לה בק"ו דמה חלב דענוש כרת מותר, כש"כ גיד דאינו בכרת.

ולר"ש דאוסר הנאה בגיד סובר דאיכא למיפרך - דחלה הותר מכללו לחי, משא"כ בגיד.

ולר' יוסי הגלילי - בבהמה קאמרינן דשם לא היתרו^כ.

במאי נחלקו ר' אבהו וחזקי"ו

בחמץ בפסח ואליבא דרבנן [דאוסרים בהנאה], ובשור הנסקל לד"ה, דלחזקי"ו למדין מלא יאכל [בצירי], ולר' אבהו מדפרט הכ' בנבילה.

מאי בינייהו, הא לתרוייהו אסורין בהנאה^כ?

חולין שנשחטו בעזרה איכא בינייהו - דלחזקי"ו דלמידין מלא יאכל, אותו באה למעט חולין שנישחט בעזרה, ולר' אבהו דלמידין מאותו [לר' יהודה] חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא הוא.

ההוא מרבנן משמ"י דר' יהושע בן לוי - המקור לאיסור הנאה בחמץ בפסח ושור הנסקל - דכ' היכי דאסורין באכילה אסורין בהנאה [יבואר להלן].

דלא יאכל [בצירי] לא משמע ל"י רק איסור אכילה ולא הנאה.

ומנבילה אינו ראי' - דסובר כר' יהודה דדברים ככתבן, ומאותו ליכא למילף דסובר דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא.

דף כ"ה

מנין דהם אסורין בהנאה - דכ' בחטאת חיצונות^כ דחטאת אשר יובא דמה באש תשרף, דאצ"ל לגופו

^לדבפנימית דמביאין דמה לפני כ' ב"י בהדיא שריפה (רש"י).

^כלרש"י היינו בשעיר נחשון, ולתוס' היינו בשעיר ראש חודש.

^כע"י בתוס' דבלא"ה א"א לאכילה כיון דכ' בו בשא תשרף עיי"ש.

^כורק אמורי אבל בשר דנאכל בכל ירושלים נשרף בכל ירושלים (רש"י).

^לע"י בתוס' דלכאורה לא בעינן היקשא עיי"ש.

^כואע"ג דלא בערתי מן הטמא הוא רק וידוי - למידין דהתורה אסר כאן מה שהתיר בפסולי קדשים דכ' בו בשעיריל תאכלנו הטמא והטהור (רש"י).

^כע"י בתוס'.

^כוגם אינו נכלל בנוגע בנבילה (רש"י).

^כונכלל בנבילה (רש"י).

^כוגיד הנשה מייתי מבהמה (רש"י, וע"י בתוס' דפי' דכיון דלא יאכל בגיד אינו רק באכילה אף בחי' מותר עיי"ש).

^כדאין לך איסור הטא שנאמר בו לאו באכילה שלא כ' בו פרט להחית (רש"י).

^כע"י בתוס' דלכאורה בחמץ נוקשה וע"י תערובות איכא בינייהו.

בחון עצמד

- א. כל שעה דמותר לאכול מותר להאכיל לבהמה וכו' - מני כמאן? וראי'?
- ב. שולח אדם ירך לנכרי וגיד הנשה בתוכו - אמאי לא חיישינן דיראה ישראל חבירו ויקנה ישראל מנכרי?
- ג. מנין דהנאה וצביעה והדלקה אסורין בערלה?
- ד. באיזה דבר נחלקו ר' אבהו וחזקיי?

תשובות

- א. כר"ג, דאי כר"מ היי צ"ל כל שעה שאוכל מאכיל, וכו' יהודה בודאי לא אתי דלדבריו בשעה ה' אסור לאכול ומותר לבהמה.
- ב. מפני שמקומו ניכר.
- ג. דכ' ג' פעמים ערלה.
- ה. בחמץ בפסח וכרבנן, ובשור הנסקל לכו"ע.